

С.П. Сегеда, доктор історичних наук, доцент,
Національний університет оборони України
імені Івана Черняхівського
О.І. Покотило, кандидат історичних наук
Головний департамент з питань національної
безпеки та оборони
Адміністрації президента України,
В.С. Адамчук

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ СЕКТОРУ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ

Досліджуються напрями модернізації військової освіти в аспекті сучасних викликів, обґрунтовується необхідність підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців з питань воєнної безпеки та оборони відповідно до чинного законодавства, розглядаються чинники злагодженої діяльності цивільних та військових посадовців у системі безпеки та оборони України.

Ключові слова: військова освіта, безпека і оборона, якість освіти, військові фахівці.

Постановка проблеми. У зв'язку з антитерористичною операцією (АТО) значно зросла актуальність підготовки військових фахівців для потреб Міністерства оборони України та інших конституційно створених військових формувань. Виявилася також необхідність щодо підвищення кваліфікації посадовців центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань національної безпеки та оборони держави на базі вищих військових навчальних закладів (ВВНЗ) Міністерства оборони України і, зокрема, Національного університету оборони України (НУОУ) імені Івана Черняхівського.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що до підготовки військових фахівців в системі військової освіти зверталось багато вчених. Ці питання висвітлювалися у працях Телелима В. [11], [12], Приходька Ю. [10], Зельницького А. [3] та інших. Водночас, сьогодні не одержала належного наукового осмислення проблема підготовки фахівців для сектору національної безпеки та оборони держави. Саме тому **метою** статті є аналіз сучасних проблем військової освіти та підготовка фахівців в системі військової і національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Військова освіта є специфічною складовою загальнодержавної системи освіти. З неї розпочинається зміцнення обороноздатності держави, відтворення і нарощування кадрового потенціалу Збройних Сил України.

Модернізація вітчизняної освіти повинна супроводжуватися переходом до особистісно-орієнтованого навчання. Такий тип навчання має заохочувати евристичний підхід, згідно з яким вчать як думати (способи вирішення проблем), а не що думати (заучування готових відповідей). Результатами такого типу навчання має стати “школа розуміння”, креативність, інноваційне мислення. Нова система військової освіти має ґрунтуватися на освітянській стратегії модернізації змісту, методів і форм освітнього процесу

з урахуванням таких факторів як відкритість, самоорганізація, саморозвиток, самоуправління. Розпочати цей процес автори радять науково-педагогічним (науковим) працівникам з боротьби з плагіатом, списуванням та скачуванням з Інтернету готових наукових робіт. «Модернізуючи освіту, маємо поновому відповісти на ряд запитань: чого навчати, як учити, на чому вчити, скільки вчити...» [6]. Наприклад, у серпні 2013 року зі вступниками до НУОУ було проведено опитування, у якому взяли участь 167 осіб. В рамках опитування офіцери оцінили рівень підготовки у військових інститутах на основі власного службового і життєвого досвіду проходження військової служби. Результати опитування показали, що основним недоліком навчання у військових інститутах була низька практична підготовка із застосуванням озброєння та військової техніки (це підтвердили 32,6 % опитуваних), а також слабка підготовка щодо управління військовим підрозділом (24,5% опитуваних). Це досить тривожні показники. До речі, вони підтвердилися і під час проведення антитерористичної операції, коли невміння командирів організувати розвідку і нерішучість прийняти рішення обернулося трагедією і значними втратами [2], [4].

За результатами науково-дослідної роботи “Зміст освіти”, яку виконано в центрі воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, було збільшено час на практичну складову навчання курсантів (слухачів). Це відобразилося також у наказі Міністерства оборони України № 185 від 19.02.13 р.

Приказка “скупий платить двічі” наглядно демонструє сьогоднішній стан речей. Зараз Українська держава сплачує щоденно для забезпечення успішних дій в зоні антитерористичної операції 70 мільйонів гривень [13]. У мирний час не вистачало цільового фінансування Міністерства оборони України в рамках бюджетної програми “Підготовка громадян на посади осіб офіцерського складу, підвищення кваліфікації, перепідготовка офіцерських кадрів та державних службовців, початкова військова підготовка молоді”.

Зважаючи на ситуацію, що склалася, зараз необхідно дозволити Збройним Силам України утримувати додаткову чисельність військовослужбовців та працівників з метою підготовки військових фахівців для інших військових формувань та державних органів. Підготовку військових фахівців у ВВНЗ єдиної системи військової освіти варто здійснювати на підставі договорів між міністерствами та іншими військовими формуваннями і державними органами на безоплатній основі.

Враховуючи обмежене фінансування підготовки військових фахівців раніше були прийняті такі рішення:

1. Курси підвищення кваліфікації офіцерських кадрів проводити у межах гарнізону на безоплатній основі.
2. Курси мовної підготовки проводити у межах гарнізону на безоплатній основі.
3. Стажування курсантів, слухачів, ад’юнктів, докторантів, та викладачів проводити за місцем постійної дислокації ВВНЗ.

4. Збори студентів за програмою офіцерів запасу проводити у межах гарнізону на безоплатній основі.

Ці заходи є вимушеними і призводять до зниження якості освіти. Фактично ми декларуємо, але не реалізуємо сучасних вимог до якісної підготовки військових фахівців [11], [12].

На сьогоднішній день залишається також невирішеним питання підготовки військових фахівців для потреб інших центральних органів виконавчої влади та військових формувань у ВВНЗ Міноборони. Позитивним є те, що були створені певні законодавчі рамки, зокрема, затверджено Комплексну програму підготовки державних службовців [5], прийнято постанови Кабінету Міністрів України, підписано наказ Міністром оборони України [9], [8], [7].

Таким чином, з 2001 року у Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського (тоді ще Національній академії оборони України) було започатковано підготовку державних службовців за акредитованою спеціальністю “Управління у воєнній сфері”. Тут також підвищували кваліфікацію керівники і спеціалісти центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління Збройних Сил України з питань оборонної та мобілізаційної роботи.

За цей період в університеті було підготовлено понад 200 державних службовців з 27 міністерств і відомств України. До проведення лекцій і семінарів залучалися керівники і фахівці міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, центрального апарату Міноборони, Генерального штабу Збройних Сил та викладачі Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. За цей час було накопичено досвід підготовки керівників і спеціалістів – державних службовців I–VII категорій, створена відповідна навчально-методична та матеріально-технічна база.

Проте, упродовж 2006 – 2007 років підготовка державних службовців з питань воєнної безпеки та оборони, а також підвищення кваліфікації відповідно до чинного законодавства не здійснювалися через відсутність державного замовлення від органів державної влади та місцевого самоврядування. Згодом унаслідок реформування структурних підрозділів Міністерства оборони України зазначене питання залишилося без належної уваги.

Були пропозиції відновити формування заявок на включення до проекту державного замовлення кандидатів на підготовку та підвищення кваліфікації з числа керівників і спеціалістів (державних службовців I–VII категорій) у Національному університеті оборони України імені Івана Черняховського за акредитованою спеціальністю, але реалізувати їх не вдалося.

Спільне навчання в одному закладі військових і цивільних фахівців – це також психологічний фактор, що дає змогу познайомитися майбутнім керівникам, пізнати ближче один одного на спільних навчаннях, навчитися працювати злагоджено. У майбутньому такі контакти будуть корисними для

організації тісної і безперервної взаємодії військової і цивільної адміністрації у час небезпеки.

Майже сто років тому (у 1918 році) на сторінках журналу «Армія і Флот України» порушувалося питання взаєморозуміння та злагодженої взаємодії між представниками сухопутних військ і військово-морського флоту. «Щоб не повторювати попередніх помилок, необхідно повно познайомити офіцерський склад сухопутної армії з тактикою, стратегією, підготовкою до бою й життям морської сили, - і навпаки, щоб з'єднати в одну сім'ю моряків і сухопутних – треба знайомити старшин флоту з усіма і для них цікавими питаннями з життя та підготовки сухопутної сили» [1]. Питання узгодженої всебічної взаємодії було важливим з точки зору правильної координації зусиль під час ведення бойових дій, а також формування психологічно-морального сприйняття воїнами єдності збройних сил держави. Журнал «Армія і Флот України» зосереджував увагу читачів на питанні інформованості суспільства про стан справ в оборонній сфері, яке в період інтенсивного будівництва молодій державі набирає особливо важливого значення. Зокрема, заохочувався вільний обмін думок в пресі й найширше розповсюдження серед населення військового та військово-морського знання.

Так само і на сучасному етапі для злагодженої роботи військових та цивільних посадовців в екстремальних ситуаціях, як показав аналіз досвіду АТО, необхідна система здійснення спільних навчань та підвищення кваліфікації на базі ВВНЗ України.

Висновки. Вирішення проблеми підготовки фахівців в системі національної безпеки і оборони держави може бути забезпечено на базі Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, який має всі можливості проводити і перепідготовку та підвищення кваліфікації керівників, спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління Збройних Сил України з урахуванням сучасних потреб для забезпечення національної воєнної безпеки України. Такий підхід дозволить значно покращити якість підготовки як військовослужбовців, так і державних службовців, у подальшому сприятиме злагодженій роботі цивільних та військових посадовців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Від редакції // Армія і Флот України. – № 1. – 1918 р.
2. Если доживем до утра – звоните // Вести. – 17 июля 2014. – №223 (285).
3. Зельницький А. Вища військова освіта – проблеми гарантування якості / А.М Зельницький // Вісник Національного університету оборони України. Зб-к наук. праць. – К.: НУОУ, 2012.– № 1(26). – С. 23–25.
4. Козуб Т. Приграничный котел / Козуб Тарас, Коротков Дмитрий, Омельчук Ольга, Чальяк Ирина, Балаева Тома // Вести. – 17 июля 2014. – № 223 (285).
5. Комплексна програма підготовки державних службовців, затверджена Указом Президента України від 9 листопада 2000 року № 1212.

6. *Кремень В.Г.* Модернізація освіти – важливий чинник соціального, економічного і політичного розвитку України [Електронний ресурс] / В.Г.Кремень // Вісник НАН України. – 2001. – № 3. – Режим доступу: [http // www.nbuv.gov.ua/AI/heraid/2001-03/7/htm](http://www.nbuv.gov.ua/AI/heraid/2001-03/7/htm).

7. Наказ Міністра оборони України від 17 лютого 2003 року № 38 “Про організацію навчання керівників і спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління Збройних Сил України з питань воєнної безпеки та оборони держави”.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 року № 1749 “Про заходи щодо професійного навчання керівників і спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, органів військового управління Збройних Сил з питань воєнної безпеки та оборони держави”.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2000 року № 251 “Про заходи щодо підвищення кваліфікації керівників і спеціалістів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань національної безпеки та оборони держави”.

10. *Приходько Ю.І.* Якість освіти як системна категорія / Юрій Іванович Приходько // Військова освіта: Збірн. наук. праць – К., 2008. – № 2 (22). – С. 13–23.

11. *Телелим В.М.* Військова освіта в системі безпеки та оборони держави /В.М.Телелим, Р. І. Тимошенко, Ю.І. Приходько // Наука і оборона. – 2013. – № 4. – С. 21–28.

12. *Телелим В.М.* Система військової освіти:протиріччя розвитку, напрями та шляхи реформування / В.М.Телелим, Ю.І. Приходько // Наука і оборона. – 2012. – № 4. – С. 42–49.)

13. Україна витрачає на АТО 70 млн. грн. на день – П. Порошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unn.com.ua/>.

С.П. Сегеда, доктор исторических наук,
доцент
Национальный университет обороны
Украины имени Ивана Черняховского
О.И. Покотило, кандидат исторических наук
Главный департамент по вопросам
национальной безопасности и обороны
Администрации президента Украины,
В.С. Адамчук

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ДЛЯ СЕКТОРА ВОЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ОБОРОНЫ

В статье исследуются направления модернизации военного образования в аспекте современных вызовов, обосновывается необходимость подготовки и повышения квалификации государственных служащих по вопросам военной безопасности и обороны в соответствии с действующим законодательством, рассматриваются факторы слаженной деятельности гражданских и военных чиновников в системе безопасности и обороны Украины. Модернизация национального образования должна сопровождаться переходом к личностно-ориентированному обучению, которое должно поощрять эвристический подход. Новая система военного образования должна основываться на

образовательной стратегии осовременивания содержания, методов и форм образовательного процесса с учетом таких факторов как открытость, самоорганизация, саморазвитие, самоуправление. Требуется решения вопроса подготовки военных специалистов для других центральных органов исполнительной власти и воинских формирований в ВВУЗы Минобороны, положительным шагом в этом направлении является создание законодательных основ. Подготовку военных специалистов в ВВУЗы единой системы военного образования следует осуществлять на основании договоров между министерствами и другими военными формированиями и государственными органами на бесплатной основе. Остро встала проблема повышения квалификации руководителей и специалистов центральных и местных органов исполнительной власти, органов местного самоуправления, органов военного управления Вооруженных Сил Украины по вопросам оборонной и мобилизационной работы. Решение обозначенных выше проблем подготовки специалистов в системе национальной безопасности и обороны государства может быть обеспечено на базе Национального университета обороны Украины имени Ивана Черняховского.

Ключевые слова: военное образование, безопасность и оборона, качество образования, военные специалисты.

S. Segeda, Doctor of History, associate professor
National Defense University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi
O. Pokotylo, Candidate of History,
V. Adamchuk

SOME ISSUES OF TRAINING OF SPECIALISTS FOR THE SPHERES OF MILITARY SECURITY AND DEFENSE

The article examines trends of educational modernization taking into consideration new challenges and the necessity for training and professional development of civil servants in military defense and security spheres in accordance with applicable laws. The article also considers factors of coordinated activity of the civil and military officials in the system of security and defense of Ukraine. Development of the national education should be accompanied by transition to student-centered learning with encouragement of heuristic approach. The new system of military education should be based on the strategy of modernization of educational content, methods and forms of educational process, taking into account factors such as openness, self-organization, self-development and self-management. Important is to solve the issue of military specialists training for civil authorities and military units of educational institutions of the Ministry of Defense. A positive step in this direction is creation of legal framework. Training of specialists in military institutions of higher education should be realized free of costs on the basis of agreements between ministries, military forces and other state agencies. Modern important issue is a professional development of personnel of central and local executive authorities, self-government institutions and command staff of the Ukrainian military forces in the sphere of defense and mobilization activities. Solving of the mentioned problems in the sphere of specialists training in the system of national security and defense can be achieved on the basis of National University of Defense of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi.

Key words: military education, security and defense, quality of education, military specialists.